

תואר שני בחינוך מיוחד

רב גוניות קוגניטיבית (מוגבלות שכלית ותפקוד

אינטלקטואלי גבולי) בפקולטה לחינוך

באוניברסיטת בר אילן – ראייה מעבר למוגבלות

האם קיימת מחוננות באוכלוסייה עם מוגבלות שכלית? בעבודת תזה שערכה קרן ברקו בוגרת המגמה לתואר שני בחינוך מיוחד - במגמת רב גוניות קוגניטיבית (מוגבלות שכלית ותפקוד אינטלקטואלי גבולי) נמצא שמחוננות באוכלוסייה עם מוגבלות שכלית אינה תרתי דסתרי. במחקר שהתפרסם בכתב עת מדעי נמצא כי אנשים עם מוגבלות שכלית בעלי כישרון יצירתי באומנות חזותית (ציור) ניחנו באינטליגנציה פלואידית-חזותית מרחבית, בגמישות קוגניטיבית וחשיבה יצירתית מעבר לאומנות הביצועית. בעבודת דוקטורט מצא ד"ר מתניה ריגר (בוגר המגמה) מרצה במכללת "אורות" שבוגרים עם מש"ה בעלי כישרון תיאטרי ניחנו באינטליגנציה מילולית ובזכרון מילולי גבוהים יותר מאשר חבריהם עם מש"ה שאינם בעלי כישרון. בעבודת הד"ר של נורית פרופ' ראש המגמה לחינוך מיוחד במכללת "בית רבקה", גם היא בוגרת המגמה נמצא שמבוגרים עם מש"ה היו בעלי אינטליגנציה רגשית גבוהה יותר מאשר מתבגרים עם מש"ה. לילך חלף, בוגרת המגמה ומרפאה בעיסוק, בדקה בעבודת התזה את תרומת תכנית ה-MISC-CAB על איכות האינטראקציה התיווכית בין צוות לפעוטות עם עיכוב התפתחותי בגני צ'יימס. זהו מדגם קטן של עבודות תזה ודוקטורט המתבצעות במגמה לתואר שני בחינוך מיוחד - במגמת רב גוניות קוגניטיבית בפקולטה לחינוך בבר אילן.

הניהוליים, וויסות התנהגות וליקויי קשב. בעבודת הדוקטורט מצאה אריאלה צבי עמיאל- פסיכולוגית חינוכית שההון הפסיכולוגי של בוגרים עם תפקוד גבולי מתווך את הקשר בין האינטליגנציה שלהם לבין ההתנהגות המסתגלת.

תכני הקורסים במגמה כוללים: אבחונים פסיכולוגיים וחינוכיים, הנגשה אקדמית קוגניטיבית, טכנולוגיות ויישומן באוכלוסייה עם מש"ה (בוטים/בינה מלאכותית), כישורים מתמטיים, תכניות התערבות לשיפור האינטראקציה התיווכית בין הורים וצוותי חינוך לילדים בגיל הרך וכמובן סמינריון מחקרי. על סגל המרצים נמנים מרצים מקצועיים מהשורה הראשונה: ד"ר אורלי אלשיך, ד"ר אירית חן, ד"ר דליה טל וד"ר שושנה ניסים. כמו כן נלמדים קורסי ליבה של החינוך המיוחד, הספקטרום האוטיסטי, התמכרות למסכים, בינה מלאכותית ועוד. הסטודנטים שלנו מפתחים בוטים ללמידה - למשל לימודי אנגלית לאנשים עם רב גוניות קוגניטיבית ומיזמים טכנולוגיים חדשניים. המגמה מציעה מסלול ללא תזה אותו ניתן לסיים בשנה או שנתיים ומסלול עם תזה. סטודנטים בעלי תואר שני המעוניינים לעשות תזה ולאחר מכן דוקטורט, לומדים את קורסי הליבה (בערך חצי תכנית), מבצעים תזה ומכאן פתוחה הדרך לביצוע דוקטורט.

פרקטיקום ותרומה לקהילה

לצד המחקר האקדמי וההוראה מתקיימת במגמה עבודה הומניסטית מעצבת

מגמה זו היא היחידה באוניברסיטאות בישראל המתמקדת באנשים עם רב-גוניות קוגניטיבית- מסבירה פרופ' חפציבה ליפשיץ מובילה אקדמית של המגמה. השם הפורמלי של אוכלוסיית היעד שבה אנחנו מתמקדים הוא מוגבלות שכלית ותפקוד אינטלקטואלי גבולי אבל אנחנו מעדיפים טרמינולוגיה שמנכיחה אופטימית חיובית.

הלימודים במגמה מיועדים לנשות ואנשי הוראה בגנים ובבתי ספר, בתחום הייעוץ, הפסיכולוגיה, עבודה סוציאלית, מקצועות פרא-רפואיים וכן לבוגרות/י מדעי החברה והרוח, המבקשים לקדם את הידע התאורטי והאמפירי ולהוביל שינוי במערכת החינוך, הרווחה והחברה הישראלית ברוח אמנת האו"ם למען זכויות אנשים עם מוגבלות (2006; 2012).

התוכנית לתואר שני חושפת את הסטודנטים לתיאוריות חדשניות בתחומי החינוך, הגנטיקה ומדעי המוח בהם: תאוריית הגיל המפצה (ליפשיץ, 2020) תאוריית הרדרבות האקטיביות (Stern, 2019) תאוריית הפעילות האקטיבית (Wilson & Benneth, 2003; 2010 ותאוריית ה"השקעה" (Ackerman, 2002; 2022) המתמקדות במשאבי הפיצוי והחוסן של אנשים עם רב גוניות קוגניטיבית דווקא בגיל המבוגר. בתשפ"ו הרחבנו את עולם הידע והמחקר גם לאוכלוסייה עם תפקוד אינטלקטואלי גבולי. רמתם הקוגניטיבית של הבוגרים עם תפקוד אינטלקטואלי גבולי גבוהה יותר משל אנשים עם מש"ה, אך קיימים קשיים אחרים בתפקודים

של מגוון אוכלוסיות ושכבות גיל במכללות ובמשרד החינוך. כמו כן הם יכולים להיות מרכזי תוכניות קידום במסגרות לאנשים עם מוגבלות בגיל המבוגר ובתפקידי מפתח במנהל המוגבלויות במשרד הרווחה. כמו כן, במקביל לתואר ניתן להשלים תעודת הוראה בחינוך מיוחד בהנחה של מחצית שכר הלימוד.

סטודנטים ובוגרי המגמה:

דורין סדראן, סטודנטית בתשפ"ו:

השנה אני מסיימת בהצטיינות את התואר השני בחינוך מיוחד רב-גוניות קוגניטיבית, ובמקביל משלימה תעודת הוראה בחינוך המיוחד. השילוב בין הלימודים האקדמיים להתנסות המעשית מעניק לי כלים משמעותיים לעבודה עם תלמידים ומחזק בי את תחושת השליחות בתחום. במהלך התואר השתתפתי בפרויקט "עוצמות", אשר תרם לי רבות מבחינה מקצועית ואישית ועודד אותי להתפתח בתחום החינוך. בתור סטודנטית מהמגזר הערבי, אני מאמינה שללימודים במגמה שלנו יש חשיבות רבה ויכולת לתרום לקידום תחום החינוך המיוחד במגזר ולהענקת מענה מקצועי ואיכותי יותר לתלמידים.

מורג כראדי - מנגישה אקדמית בוגרת המגמה:

הלימודים במגמה העניקו לי פרקטיקות מקצועיות ומשמעותיות לעבודתי כמנגישה אקדמית, תפקיד שאני ממלאת כבר שמונה שנים בליווי סטודנטים עם רב-גוניות קוגניטיבית הלומדים לתואר ראשון. במסגרת עבודתי אני מלווה את הסטודנטים בשיעורים, מעבדת ומנגישה חומרי לימוד, בונה מצגות מונגשות ומסייעת בהכנה למבחנים ועבודות, לצד ליווי קבוצתי-רגשי של חיזוק, שיתוף וגיבוש. עבורי זו זכות גדולה ללוות סטודנטים עם רב-גוניות קוגניטיבית שהינם סקרנים ובעלי מוטיבציה, ואני חווה בעבודה הזו משמעות וסיפוק אישי עמוק.

לילך חלף, מרפאה בעיסוק, בוגרת המגמה:

במסגרת המגמה, רכשתי כלים תיאורטיים ומעשיים להבנת אנשים עם רב-גוניות קוגניטיבית בכל הרמות כולל מוגבלויות מורכבות לאורך מעגל החיים. כיום אני מטפלת ומדריכה צוותים במעונות יום שיקומיים לילדים עם עיכוב התפתחותי. במסגרת עבודת התזה, העברתי סדנא לצוותים בגני צ'יימס לפי מודל MISC-CAB (קליין, רוזנטל וליפשיץ). הלמידה דרך המחקר, תוך ליווי צוות התוכנית המסור והמקצועי, חיזקה בי את האמונה ביכולת ההשתנות והקידום של כל אדם, זאת באמצעות תיווך וטיפול מותאם. כולי תקווה שההתערבות שבנינו והוכחה כיעילה ומשמעותית לצוותים, תמשיך ותגיע למסגרות חינוכיות נוספות.

אילנית אברהם, ראש המסלול לחינוך היסודי במכללת אפרתה ובוגרת המגמה:

כבוגרת המגמה ודוקטורנטית בתוכנית, רכשתי בסיס אקדמי ומקצועי שיעיב את דרכי כחוקרת ומרצה. במסגרת לימודי חקרתי נרטיבים בקרב אוכלוסייה עם מוגבלות שכלית התפתחותית ברמת מדדי מיקרו ומאקרו, מחקר שהוביל לפרסום מאמר בינלאומי וכיום אני ממשיכה לחקור תחומים אלו במסגרת עבודת הדוקטורט. כראש מסלול להוראה בביה"ס היסודי ומרצה בחינוך מיוחד, אני חווה כיצד הידע ותחושת המסוגלות שקיבלתי בתוכנית סללו עבורי את הדרך להתקדמות אקדמית ומקצועית משמעותית.

אם אתם מתעניינים בתחום ורוצים להשפיע על האוכלוסייה המיוחדת הזו, אנן מזמינים אתכם לשמוע ולקבל פרטים נוספים.

לפרטים: אביטל וייס מזכירת ההתמחות 054-5707678

Avital.weiss@biu.ac.il

גורלות.

פרויקט "עוצמות" - שילוב אקדמי בן 3 שלבים של בוגרים עם רבגוניות קוגניטיבית - מוגבלות שכלית ותפקוד אינטלקטואל גבולי בהשכלה הגבוהה מהווה חלק מן הפרקטיקום של הסטודנטים במגמת ברב-גוניות קוגניטיבית.

בוגרים עם רב-גוניות קוגניטיבית לומדים קורסי העשרה אקדמיים (לדוגמה מבוא לסוציולוגיה, פסיכולוגיה) כאשר המרצים הם הסטודנטים במגמה (מובנה בתוך יום הלימודים של הסטודנטים). הפרויקט אגב, כולל שלב נוסף שבו שולבו שישה סטודנטים עם מש"ה בקורסים לתואר ראשון במדעי החברה והרוח באוניברסיטת בר-אילן בליווי מנגישים אקדמיים כולם בוגרי המגמה ואשר קבלו תעודת מנגישי השכלה אקדמית לאנשים עם מוגבלות (מטעם היחידה לפיתוח מקצועי ומשרד העבודה). ביולי תשפ"ד קיבלו הסטודנטים תואר B.A רב-תחומי במדעי החברה, במעמד רעיית נשיא המדינה הגב' מיכל הרצוג וח"כ מיכל ולדינגר.

ששת הסטודנטים שולבו גם במסלול ל"מידענות/ספרנות ושירותי קהל" במכללת דוד ילין, בליווי מורג כראדי מנגישה אקדמית בוגרת המגמה (ראה בהמשך) וקיבלו תעודת "תומכי ספרנים".

כיום, מערך הספריות של אוניברסיטת בר-אילן בניהולה של ד"ר אולגה גולדין וראש אגף משאבי אנוש מר מאור פינקו נאותו לקלוט 3 מהם לעבודה בשכר במערך הספריות. בספרייה ליהדות, כולל עבודתם איתור ספרים עתיקים ובספרייה להנדסה-סידור ספרים. במדפים. סטודנטית במגמה גילי גרטנר פז היא התומכת התעסוקתית.

ביוזמת בר-איתן מנהלת מערך דיור ניצן ת"א, בוגרת המגמה, נפתח קורס העשרה אקדמית גם לבוגרי ניצן. כך, הלימודים במגמה מזמנים גם חוויה למידה אקדמית לצד התנסות פרקטית מעשית.

במסגרת המגמה לתואר שני ברב-גוניות קוגניטיבית פועלות שתי מעבדות

מחקר: מעבדת "אתאל" לחקר וקידום אנשים עם רב-גוניות קוגניטיבית ומעבדת "סגול" לקידום חקר והנגשת השכלה אקדמית לבוגרים עם רב-גוניות קוגניטיבית המתמקדות בשלושה תחומים מרכזיים:

תוכנית לשילוב אקדמי בשלושה שלבים לבוגרים עם רב-גוניות קוגניטיבית, ליווי ותמיכה במחקרים העוסקים בחקר וקידום כושר ההשתנות של אנשים עם רב-גוניות קוגניטיבית, כולל עיבודים סטטיסטיים, עריכה מדעית, רכישת כלי אבחון ותמיכה בתהליכי מחקר ופרסום ו"שולחנות עגולים" קיום מפגשי חשיבה ודיון לאנשי מקצוע וחוקרים העוסקים בקידום אוכלוסיות עם מוגבלויות שונות, לצד פרסום חוברות מדעיות הכוללות מאמרים, תקצירים ותיעוד הדיונים.

הזדמנויות תעסוקתיות של בוגרי המגמה:

חדש!! קורס מנגישי השכלה אקדמית לבוגרים עם מוגבלות. בשנתיים האחרונות פתחנו לימודי תעודה - מנגישי השכלה אקדמית לאנשים עם מוגבלות. בוגרי הקורס יקבלו תעודת מנגישי אקדמי מטעם היחידה לפיתוח מקצועי של הפקולטה לחינוך ומשרד העבודה. הם יוכלו לעבוד כמנגישים אקדמיים בתוכניות אקדמיות לבוגרים עם רב-גוניות קוגניטיבית בכל הרמות, כולל לימודים לתואר ראשון מחד ולימודי העשרה אקדמית לבוגרים הזקוקים לתמיכות מרובות מאידך, במכללות, באוניברסיטאות ובמסגרות דיור ותעסוקה.

בנוסף, המגמה מעניקה הזדמנות לבוגרים להשתלב בתפקידי הדרכה, ניהול והוראה